

OBRAZLOŽENJE

1.

Shodno Zakonu o kulturi (Sl. List CG br. 49/08) Nacionalni program je strateški dokument, kojim se utvrđuju dugoročni ciljevi i prioritete razvoja kulture i određuju organizacione, finansijske i administrativne mjere za njihovo ostvarivanje na teritoriji Crne Gore. Član 7. jasno kaže da:

Nacionalni program sadrži, naročito:

1) ciljeve i prioritete razvoja kulture Crne Gore kao multinacionalne, multikulturalne i multikonfesionalne države;

2) standarde kulturnih potreba na državnom i lokalnom nivou i principe njihovog ostvarivanja;

3) osnovne preduslove ostvarivanja kulture i način njihovog obezbjeđivanja;

4) projekciju obnove, izgradnje i tehničkotehnološkog opremanja objekata u kulturi;

5) način obezbjeđivanja visoko profesionalnog stručnog, naučno-istraživačkog, stvaralačkog i umjetničkog kadra;

6) metodologiju evaluacije svih nosilaca djelatnosti kulture;

7) način podsticaja i pomoći razvoja kulturnog i umjetničkog stvaralaštva i djelatnosti kulture;

8) aktivnosti na zaštiti i očuvanju kulturne baštine;

9) prioritete međunarodne kulturne saradnje;

10) planiranje kadrovskih potreba, edukacije i profesionalnog usavršavanja;

11) naučno-istraživački rad i kapitalne projekte u kulturi;

12) mjere za obezbjeđivanje uslova za rad umjetnika i stručnjaka u kulturi;

13) mjere za poboljšanje socijalnog položaja zaposlenih u kulturi, samostalnih umjetnika i samostalnih stručnjaka u kulturi;

14) projekciju budžetskih i vanbudžetskih sredstava za finansiranje kulture;

15) smernice za izradu opštinskih programa;

16) principe saradnje i koordinaciju aktivnosti subjekata u kulturi;

17) principe ostvarivanja i razvoja saradnje sa subjektima iz drugih oblasti;

18) metodologiju i rokove za ostvarivanje Nacionalnog programa;

19) druge aktivnosti i mjere od značaja za ostvarivanje i razvoj kulture.

Za pojedine oblasti i djelatnosti kulture, u skladu sa zakonom, može se donijeti posebni nacionalni program razvoja.

Član 8. istog zakona navodi obavezu Ministarstva kulture

da u izradu Nacionalnog programa uključi predstavnike naučnih i stručnih institucija, strukovnih udruženja, sindikata i drugih subjekata iz oblasti kulture.

Uvidom u predmetni Nacrt jasno je da isti nije urađen u skladu sa članom 7. Zakona o kulturi odnosno tačkama 1, 4, 6, 11, 13, 14, 15, 16, 17 i 18. Takođe ni ostale obavezujuće stavke iz Zakona u kulturi u predmetnom Nacrtu nijesu jasno i precizno definisane.

Shodno članu 8, navedenog zakona bilo je potrebno navesti koji su to predstavnici naučnih i stručnih institucija, strukovnih udruženja, sindikata i drugih subjekata iz oblasti kulture bili uključeni u izradu ovog dokumenta i njihova imena navesti u preambuli ili drugom prigodnom mjestu.

2.

Nacionalni program kao strateški dokument, kojim se utvrđuju dugoročni ciljevi i prioritete razvoja kulture i određuju organizacione, finansijske i administrativne mjere za njihovo ostvarivanje na teritoriji Crne Gore, mora sadržati

elementarne podatke koji se tiču statističkih podataka bitnih za objektivnu ocjenu postojećeg stanja. Čitajući ovaj nacrt ne može se saznati koliki je bio budžet Ministarstva kulture ove godine, koliko Ministarstvo ima zaposlenih ili koja je njihova kadrovska struktura. Isto tako ovi i slični podaci ne mogu se naći ni za državne i lokalne institucije kulture. Nedostatak elementarnih podataka tipa broja i vrste institucija, broja i obrazovne strukture zaposlenih, prihoda i njihove vrste, broja programa i posjetilaca za posljedicu ima prije svega nemogućnost percepcije stvarnih dometa crnogorske kulture u ovom trenutku, njenih objektivnih potreba i realno planiranih dometa do 2016. godine.

3.

Crnogorska kultura, njena uloga i perspektive ne mogu se zamisliti bez crnogorskoj jezika, njegove upotrebe i razvoja. Zato je kontinuirano pospješavanje razvoja crnogorskoj jezika u javnom životu crnogorske države morao i deklarativno i stvarno biti prvi i osnovni cilj ovog Nacrta. Očuvanje i promocija nacionalnog jezika se kao cilj našao u brojnim Nacionalnim programima za kulturu zemalja sa prostora bivše Jugoslavije. Nacrt takođe ni kroz jednu predviđenu mjeru nije tretirao spomenobilježja, dijasporu, manjinske narode, romsku populaciju, multimedijalne i audio vizuelne umjetnosti, operu, balet, folklor, knjižare, đačke ekskurzije, kulturne maršute, fotografiju, gradsku muziku, suvenire, fešte, karikature itd. Iz tog razloga ne može se zaključiti ni pretpostaviti gdje će se i u kakvom položaju ove oblasti naći 5. godina nakon usvajanja ovog Nacrta. Iako bi se posredno za neku od ovih oblasti mogao prepoznati neki od opštih ciljeva ponavljamo da u Nacrtu ne postoji ni jedna preporuka, aktivnost ili mjera koja se direktno odnosu na neku od ovih oblasti.

U nacrtu nije pojašnjeno zašto se Matica crnogorska, ne nalazi na spisku Državnih javnih ustanova, niti je uopšte pomenuta u ovom Nacrtu. Ova činjenica posebno dolazi do izražaja ako se u obzir uzme član 7. Zakona o Matici crnogorskoj (Sl. List CG br. 21/08) u kojem se navodi da Matica između ostalog obavlja sljedeće djelatnosti:

- *razvija vrijednosti multietničkog i multikulturalnog demokratskog društva;*
- *učvršćuje i razvija nacionalni i kulturni identitet Crnogoraca;*
- *afirmiše nacionalni i kulturni identitet drugih naroda koji žive u Crnoj Gori;*
- *utemeljuje i podstiče veze crnogorske dijaspore sa Crnom Gorom;*
- *proučava i afirmiše istorijsko-kulturnu baštinu Crne Gore;*
- *popularizuje istorijske i savremene vrijednosti koje su od vitalnog značaja za identitet i kulturni prosperitet Crne Gore;*
- *organizuje javne tribine i predavanja u cilju snaženja demokratskog kulturnog i multinacionalnog identiteta Crne Gore;*

4.

Nacrt je takođe nepotpuno tretirao međunarodnu saradnju, razvoj kratkog, dokumentarnog i animiranog filma, informacione sisteme, dostupnost kulture srednjem dobu i starijim licima, dostupnost arhivske građe, kulturni turizam, saradnju sa nevladinim organizacijama, zapošljavanje lica sa invaliditetom, finansiranje, nematerijalna kulturna dobra, prostorne kapacitete, arheološko rekognosciranje. I ovdje je izostao jasan prikaz aktivnosti i mjera koje bi u narednom

petogodišnjem periodu doprinjeli razvoju ovih oblasti.

5.

Nacrt je metodološki loše koncipiran i u toj ravni postoji mnogo nelogičnosti u dijelu odabira ciljeva, prioriteta, mjera, njihovog ponavljanja ili preklapanja.

Tako Cilj 1 Jačanje pravne i institucionalne infrastrukture u:

Prioritetu 1, predviđa mjere koje su Programom rada Vlade Crne Gore već predviđene za ovu (2010) godinu pa je očigledno da nedostaje vizija i planirane mjere odnosno planiranih aktivnosti za sljedećih 5 godina. Štaviše jednom dijelu predviđenih mjera kao na primjer podzakonskim aktima Zakona o kulturi već odavno je istekao i zakonski rok koji je bio određen za njihovu izradu. U ovom setu mjera nije predviđena ratifikacija ili potpisivanje nekog međunarodnog ugovora, standarda deklaracije ili povelje.

Prioritet 2 predviđa formiranje većeg broja institucija ili "izradu Elaborata" i to institucija sa precizno definisanim imenima (Međurepublička zajednica u Pljevljima, Cetinjsko bijenale, Regionalna pozorišta, Regionalni centar za menadžment u oblasti kulturne baštine) ali ne navodi potrebu za već zakonom formiranom i stručnim stavom eksperata Savjeta Evrope (**CDCULT-BU(2004)7A**, 6. maj 2004) preporučenim Centrom za istraživanje i razvoj kulture ili nužnim Arheološkim muzejom Crne Gore.

Još veći propust učinjen je ne pominjanjem ili ne prepoznavanjem potrebe za obezbjeđivanjem institucionalne infrastrukture u pravom smislu te riječi. Odnosno obezbjeđivanjem prostornih kapaciteta za Prirodnjački muzej, Njegošev mauzolej na Lovćenu, Centar za arheološka istraživanja, Biblioteku za slijepe, Crnogorsku kinoteku, Muzički centar, Maticu crnogorsku, opštinske jedinice Državnog arhiva i eventualno za Centralnu narodnu biblioteku ukoliko njeni objekti budu ustupljeni državi Italiji.

U ovom dijelu nijesu pomenuti još neki ranije obećavani a nikada ne realizovana infrastrukturna projekta kao što su izmještanje Ministarstva kulture na Cetinje i obnova Doma revolucije u Nikšiću. Takođe se nije pomenuo ni kapitalni projekat izmještanja željezničke pruge sa lokaliteta Duklja.

U spisku institucija kulture autori Nacrta zaboravili su nabrojati i Državni arhiv, Maticu crnogorsku i Kancelarija za razvoj lokalnih zajednica na Skadarskom jezeru a u sastavu Narodnog muzeja Crne Gore nije pomenuta Njegoševa rodna kuća kao sastavni dio Njegoševog muzeja i Reljef koji se formacijski nalazi u sastavu Etnografskog muzeja Crne Gore.

Nacrt sadrži neprimjereni broj gramatičkih i slovničkih grešaka što daje i dodano lošu sliku o ozbiljnosti u pristupu izrade jednog ovako značajnog dokumenta.

6.

Nacrt je prepun uopštenih fraza i floskula koje nijesu potkrepljene ni jednim statističkim podatkom i više su opšteg nego ozbiljnog i suštinskog karaktera. Tako se u ovom dokumentu mogu naći sljedeće konstatacije: "*visoke reputacije*", "muzejskim fondom od 992 *eksponata*", "Udruženje dramskih umjetnika Crne Gore, čiju je

djelatnost neophodno bolje organizovati". "Evidentan je deficit pojedinih pozorišnih profesija", "Nedovoljan stepen samoorganizovanosti strukovnog udruženja", "već stekao reputaciju respektabilne ustanove",

Potpuno se ušlo u ocjenu rada Nevladinih organizacija i strukovnih udruženja sa slobodno donešenim ocjenama o kvalitetu njihovog rada, pa se tako iznose sljedeće konstatacije *"U ovoj djelatnosti postoje strukovna udruženja koja suštinski ne doprinose razvoju i unaprjeđenju muzičkog stvaralaštva". "Postoji organizovano Udruženje filmskih stvaraoca Crne Gore, ali ne funkcioniše u skladu sa zahtjevima i potrebama ove djelatnosti.*

Takođe određene rečenice nemaju jasnu poruku kao: *"Nematerijalna kulturna baština, do sada nije imala odgovarajući tretman u istraživanjima pojedinih naučnih disciplina", "Nepostojanje održivih planova rada i prioriteta", "Stepen zapuštenosti i zaostajanja u razvoju bibliotečke djelatnosti nije istovjetan na svim nivoima ostvarivanja", "Zaštita arhivske građe ne ostvaruje se uz primjenu savremenih tehničko-tehnoloških mjera, a karakteriše je i nerazvijenost", "zahtijeva nije adekvatna", "Nedovoljna stručna kompetentnosti i obučenost stručnih profila", "Menadžment u institucijama kulture nije u skladu sa njihovim potrebama", "Strateška kadrovska politika na lokalnom i nacionalnom nivou nije usklađena sa razvojnim prioritetima", "zapaža se nedostatak stručnog kadra", "Osnivanje nacionalnih institucija na svim nivoima".*

7.

Kao poseban problem svakako je odluka nadležnog Ministarstva da jedan ovakav dokument uradi bez Akcionog plana pa se za najveći broj mjera ne može ni naslutiti čija će biti obaveza njihovog sprovođenja, početak i kraj te aktivnosti i parametri odnosno indikatori koji bi pratili njegovu realizaciju. Ovaj propust svakako treba sagledati i kroz član 8 Zakona o kulturi u kojem stoji da Ministarstvo, po potrebi, a najmanje jednom godišnje, obavještava Vladu o ostvarivanju Nacionalnog programa.

8.

Po našem mišljenju najbolji i najkvalitetni dio predloženog Nacrta je njegov Uvod (strana 4-10) i Fomos Montenegro podržava i pohvaljuje autore ovog dijela Nacrta.

9.

Fomos Montenegro uvažava napore svih nažalost anonimnih autora ovog dokumenta, cijeneći njihov trud, napor i rad, kao i namjeru Ministarstva kulture da pristupi izradi ovako značajnog dokumenta ali ostaje pri stavu da ovaj dokument u ovakvoj formi i sadržaju kao i svojim kvalitetom ni približno ne može predstavljati ili biti Nacionalni program razvoja kulture 2011-2016.